

Posudek rigorózní práce

Autor práce: Mgr. Zuzana Přikrylová

Název práce: Analýza narušené komunikační schopnosti u dětí při zápisu do běžných základních škol

Oponent: *PhDr. Lenka Felcmanová, Ph.D.*

Autorka se ve své rigorózní práci zabývá problematikou narušené komunikační schopnosti u dětí ve věku nástupu k povinné školní docházce (PŠD).

Ke zpracování teoretické části práce byl použit dostatečný počet aktuálních tuzemských i zahraničních informačních zdrojů. Teoretická část má logickou strukturu, kapitoly na sebe navzájem navazují. V teoretické části jsou dílčí nepřesnosti. Např. pláč plodu se správně nazývá vagitus uterinus (str. 14). V kapitole Školní zralost a školní připravenost není dostatečně srozumitelně vymezen vztah mezi těmito dvěma pojmy. Stanford-Binetův test se k diagnostice intelektových schopností v rámci komplexní diagnostiky školní zralosti již většinou nepoužívá. Vyhláška č. 72/2005 Sb. byla novelizována dvakrát, nejprve vyhláškou č. 116/2011 Sb. a posléze vyhláškou 103/2014 Sb., nyní je v legislativním procesu její třetí novela. Metodický pokyn k integraci dětí a žáků se zdravotním postižením do škol a školských zařízení je již neplatný, školská poradenská zařízení se řídí příslušnými vyhláškami, které metodický pokyn nahradily.

Jazyková a stylistická úprava místy neodpovídá nárokům kvalifikační práce (chybná stylistická spojení a překlady jsou např. na str. č. 40, 41, 44, 46 aj.). Na str. 43 je uveden odkaz na obrázek č. 3, který však v práci uveden není.

Výzkumná část představuje výsledky šetření zaměřeného na zjišťování názoru vybraných skupin respondentů na výskyt narušené komunikační schopnosti u dětí v období zápisu k povinné školní docházce.

Výzkumný problém je definován v části s názvem Specifika výzkumných cílů. Výzkumný cíl je formulován poněkud široce – „analýza narušené komunikační schopnosti u dětí při zápisu do běžných základních škol,“ avšak otázky uvedené v dotaznících spíše mapují názor vybraných cílových skupin na důvody odkladu PŠD a četnost výskytu narušené komunikační schopnosti u dětí v období nástupu k PŠD. V souvislosti s výzkumným cílem nebyly

formulovány výzkumné otázky, ale tzv. výzkumné předpoklady (nejedná se výzkumné hypotézy v pravém smyslu slova). Jako problematický lze spatřovat zejména výzkumný předpoklad č. 6., ve kterém je uvedeno, že druhým nejčastějším důvodem pro udělení odkladu povinné školní docházky je „nezralost“, aniž by bylo blíže specifikováno, o jakou nezralost se jedná (emocionální, fyzickou, percepční atd.).

Jedná se o kvantitativní výzkum s jedinou použitou technikou, kterou je dotazník. Ke statistickému zpracování dat byl použit program SPSS (verze 22.00), v rámci diskuze výsledků je však pracováno pouze s procentním vyjádřením odpovědí jednotlivých skupin respondentů. Výzkumnému šetření předcházela pilotáž, na základě které byly některé položky dotazníku upraveny do dle autorky srozumitelnější podoby. Autorka zvolila tři skupiny respondentů – pracovníky pedagogicko-psychologických poraden, logopedy a pedagogy škol. návratnost dotazníků je u všech cílových skupin respondentů uspokojivá, k získání komplexního náhledu na stav řešené problematiky však mělo být osloveno více respondentů (zejména ze škol). Autorka oslovila téměř všechny pedagogicko-psychologické poradny (PPP), základních škol však oslovila pouze 40 (z celkového počtu 4115 základních škol fungujících ve školním roce 2015/2016). Uvedený zdroj kontaktů na oslovené PPP je poněkud diskutabilní, neboť Institut pedagogicko-psychologického poradenství byl zrušen v roce 2012.

Jako nedostatečné lze označit některé položky dotazníkového šetření, např. v otázce zaměřené na nejčastější důvod odkladu PŠD zcela chybí zásadní důvody odkladu PŠD uváděné odbornou literaturou, kterými jsou nedostatečně rozvinuté zrakové a sluchové vnímání, nedostatečná schopnost regulovat vlastní chování a nedostatečně rozvinuté intelektové předpoklady (srov. např. Bednářová, Šmardová, 2010). Pokud ve výběru chybějí zásadní položky, nelze výsledky považovat za dostatečně validní. Většina otázek mohla být doplněna položkou „jiné, jaké.....“, neboť neúplné výčty možností jsou i v jiných otázkách (např. není zřejmé, proč je v souvislosti s dyslálií v nabídce pouze sygmatisms a rotacismus, bylo by vhodnější v nabídce uvést a) chybná výslovnost jedné hlásky; b) chybná výslovnost dvou až tří hlásek; c) chybná výslovnost čtyř a více hlásek, aby byla zřejmá míra závažnosti této poruchy). Nabídka odpovědí v otázce č. 6 v dotazníku pro pracovníky PPP mohla být zvolena vhodněji, např. odhadem procentního podílu dětí s odkladem PŠD, které mají NKS. Některé položky jsou významově mnohoznačné např. „nevyzrálost“ (v otázce č. 13 pro PPP), může být chápána z mnoha různých hledisek. Důvěryhodnost dotazníku také snižují překlepy (např. v oslovení pracovníků PPP – „Vážená pracovníci“).

Konstrukce položek v dotazníku je bezesporu nejslabší částí výzkumu, neboť má zásadní dopad na validitu zjištěných výsledků. V interpretaci dat jsou chybně označeny tabulky, kde se většinou nacházejí vstupní data pro příslušné testy (četnost, %), nikoliv výsledné hodnoty testů. Rozdíly v odpovědích respondentů jsou často patrné již z procentního vyjádření odpovědí, statistická významnost rozdílů není podrobněji popsána (realizované statistické ověřování není v interpretaci dat dostatečně popsáno, v diskuzi k výsledkům dokonce zcela chybí).

V kapitole s názvem Doporučení pro mezioborovou spolupráci jsou většinou uvedena dobrovolná sdělení oslovených respondentů, samotným doporučením je však věnována pouze okrajová pozornost.

Závěr: Rigorózní práci doporučuji k obhajobě s výhradami, které se vztahují zejména k výzkumné části práce.